Adımız məfkurəmizdir

29 sentyabr – 5 oktyabr 2020-ci il

Türküstan

www.turkustan.info

Amaliya Ömər

Bu kino ki[...]var...

Tarkovskinin kino haqqında düşüncələri

Kino tarixinə qısa nəzər

1895-ci il martın 22-də Lumier qardaşları dünyanın mədəniyyət sahəsində bir dönüş yaratdılar. ***Onlar insan həyatından olan səhnələri kadrlara sığdırıb çəkdikləri ilk qısa filmi "Lümyerin Mənqiezir və Liondakı fabrikindən fəhlələrin çıxması" kadrını seyrcilərə təqdim etdilər. Bir sıra qısa sujetlər çəkərək seyrçilərinin sayısını artırmaq üçün dekabr ayının 28-si Parisin Kapusinov bulvarında ictimai baxış keçirdilər və bu baxış "Dünya kinosunun yaranması" kimi tarixi ana çevrildi.***

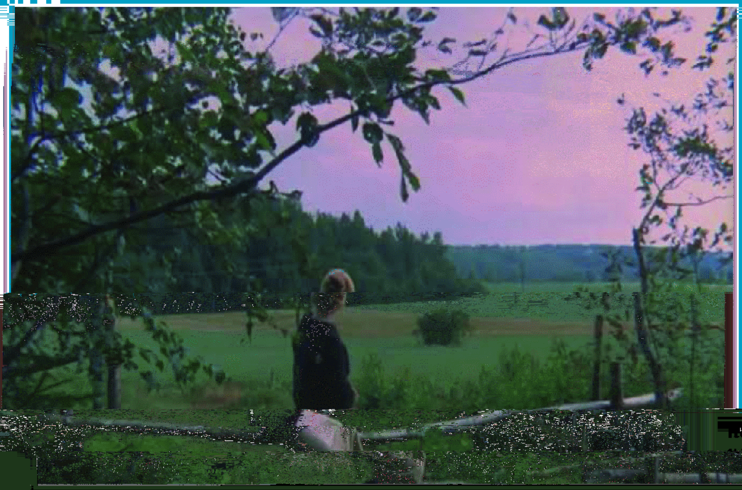

İlk filmlər səssiz olsa da zaman keçdikcə hər sahədə olduğu kimi kino sahəsi də günü gündən inkişaf etməyə və sənədli, bədii, səsli filmlər çəkilməyə başladı. Kino sahəsinin ən vacib və ayrılmaz [illegible] aktyor, dəzəl karikaturaçısı və texniki konstruktor kimi çalışan Melyesin adı ilə bağlıdır. Melyes Lüm[illegible] kib sonra çəkiliş dayandırılaraq kameranı başqa tərəfə çevirirdi. Fərqli-fərqli maşınları çəkib sonra kadrları izlədikdə bir birinin ardınca yaranan kadrlar montajın təməlini qoyur. Melyes daha sonra bu usulla sirk səhnələrini, teatr tamaşalarını [illegible]

Zamanla inkişaf edən kino sahəsində 1900-cü ildə ədəbiyyat və teatr xadimləri "Film d Ar" cəmiyyətini yaradırlar.

1930-cu illərdən Fransa kinosunda artıq kinematoqrav ordusu yaranır və kinomatoqrafçılar digər ölkələrdə kinonun yayılmasına səbəb olur. Azərbaycanda kino 1898-ci ildə Bakıda yaşayan nasir və fotoqraf Aleksandr Mixayloviç Mosonun dünyanın diqqətini çəkən "Bibiheybətdə neft fontanı yanğını" və "Balaxanıda neft fontanı" kadrları ilə yaranıdı. Bu kadrları Lumiyer qardaşları çox bəyənmiş və kadrları illərlə Fransa kino arxivində qoruyub saxlamışdır. Həmin kadrlar 2001-ci ildə Dövlət Film Fondunun rəhbərliyinin təşəbbüsü ilə Fransadan Azərbaycana gətirilmişdir.

Kino dünyasından seçmələr Andrey Tarkovski

Aktyor kino sənətinə xas olan bir material deyil. Aktyoru teatr ənənələrinə görə kinoda istifadə etməyə başladığımız zaman kino duyğusu anında pozulmaqdadır. Kino aktyorluğunda "roldan rola girmək" deyə bir qanun ola bilməz. Nə zaman ki, aktyor oynamağa və sənətsal düşüncənin bir növ şeypurluğunu etməyə başlayırsa, o anda hər şey bitdi deməkdir"

"Ayna" filmi rejissorun ən çox müzakirəyə səbəb olan film kimi yaddaşlarda qalmışdır. Əgər rejissor haqqında şəxsi fikir əldə etmək istəsəz mütləq bu filmə baxın. Çünki bu bir ailə filmidir. Daha dəqiq desək filmdə iştirak edən aktyorlar onun aslında ailə üzvləridir. Kadr arxası şeirlər söyləyən ata Tarkovskinin özüdür. Yaşlı ana rejissorun öz anası, balaca oğlanın ilk sevgisini öğey qızı, iki ən çətin epizodda isə həyat yoldaşı Marqarita Terehova oynamışdır. Tarkovskinin özü də filmə çəkilmişdir, amma filmdə yalnız yorğun əlləri görünür.

Simvollardan həddindən artıq istifadə olunan bu film kəskin tənqidlərə məruz qalmış, mübahisələrə səbəb olmuşdur. Ümumiyyətlə Tarkovski kino sahəsinə bir çox yeniliklər gətirmiş bəzən də bu yeniliklər qəbul olunmayaraq sərt şəkildə tənqid edilirdi. Təbii ki Tarkovskinin kino fəlsəfəsi bəzi sənət adamlarında qısqanclıq hissi yaratmış və bu adamlar da rejissorun yolunu bağlayıb onu ruhdan salmaq istəyirdilər. Çox təəssüf ki bəzən yaradıcı insanlar sərt tənqidlərə çox dözə bilmirlər. Bəlkə də buna görə də Andrey Sovetlər Birliyində "Stalker" adlı son filmini çəkib [illegible] ... və. Gənc yaşlarından İsveç rejis[...]

tərəfindən yazılmalıdır. Gerçək film başdan sona qədər düşüncədə yaranan filmdir.

Tarkovskiyə görə kino aləmində dialoqdan istifadənin başqa qanunları da var. Məsələn kinoda xarakterlərin etdikləri ilə danışdıqları fərqlidir. Bu yaxşıdır... Ona görə də varqədaki dialoq se[illegible] üst üstə düşməz. Əgər teatrda "düşüncə-xarakter" deyə bir yönləm mümkündürsə kinoda belə olmayacağı açıq şəkildə görü[illegible]

Ümumiyyətlə, gerçək sənət izləyiciyə necə təsir edəcəyindən [illegible] olmamalı və əslə bununla məşğul olmamalıdır. Təəssüf ki [illegible] ki, bəzən rejissorlar özünü ifadə etmək, bəzi [illegible] film hər nə şəkildə şəxsi olursa olsun əgər sadəcə rejissorun özü haqqındadırsa belə film heç vaxt uğurlu ola bilməz. Əgər belə bir şərtlərdə film və ya kitab uğurlu ola bilirsə burada şəxsi olan sadəcə filmin ana fikrini doğuran bir düşüncə və ya duyğu ola bilər. Yox əgər film sadəcə rejissor üçün çox önəm daşıyan bir nostalji çərçivədə qalırsa, düşünürəm ki, bunu kimsə anlaya bilməz. Bu fikirləri söyləyən Tarkovski özünün "Ayna" filmindən bu fikrə örnək olaraq kiçik bir xatirə də qeyd edir:

"Mənim üçün "Ayna" filmini çəkmək çox çətin idi. Çünki hər hansı bir şəkildə filmə daxil olanlar xəyali insanlar idi. Bilirsiniz ki, atam bu senari üçün şeir yazmışdı. Daha doğrusu, atamın bu senari üçün şeir yazmasına ilə yanaşı biz atamın şeirlərini filmdə istifadə etdik. Çünki bu şeirlər filmdə anlatılan məkanlarda yazılmışdı.

(ardı gələn sayımızda)

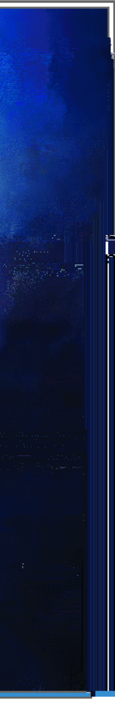

[...]r
[...]ənəti
[...]kləri

[...]ideali, il[...]ovski ki[...] bilən və [...]əktəbinin [...] bir dillə [...] dahi sə[...]öyrənmiş [...]an ilham[...]ar dünya [...]nü demə[...]kinin sə[...]zan haq[...]üncələri [...]ayəsində [...]vük izlər [...]dır.

[...]ski film senarisini heç [...]n ədəbiyyat əsəri kimi [...]irdi. Bu haqda belə de[...]nari filmin əvvəldən so[...] nece çəkəcəksənsə [...]ıdır. Sadəcə araya dia[...]. Senari mütləq rejissor

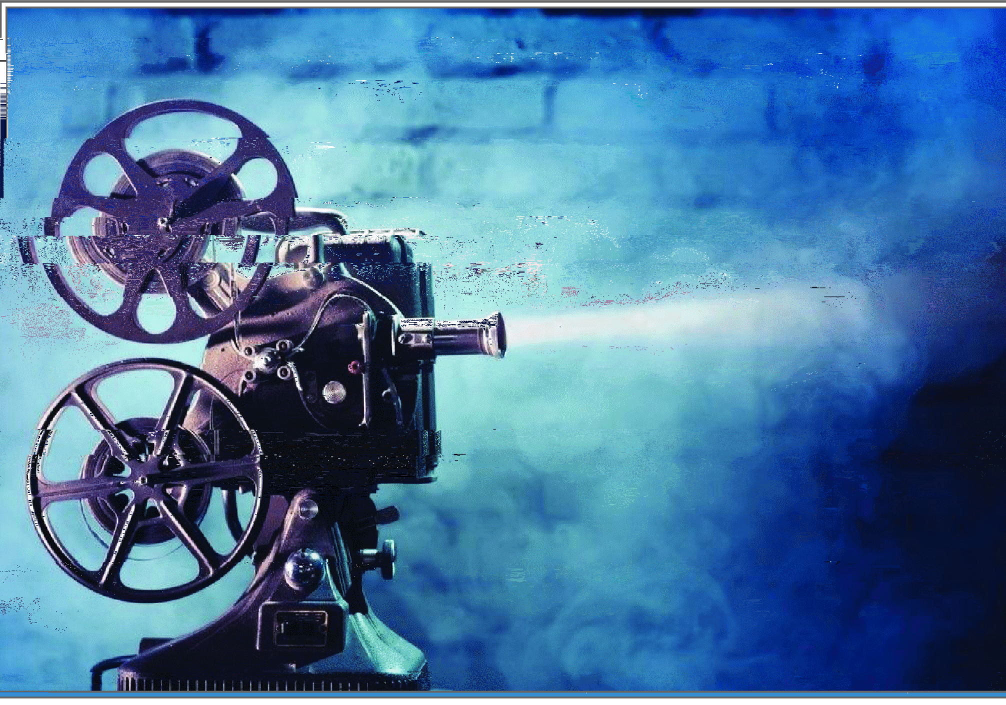

"Tarkovskidən kino dərsləri" kitabından (Semir Aslanyürek)

Andrey Arseniyeviç Tarkovski 4 aprel 1932-ci ildə dünyaya göz açmışdır. Uşaqlığı ağır keçən Andrey 1954-cü ildə Moskva Dövlət Kino İnstitutunda film rejissorluğu bölməsinə baş vurur və eyni ildə instituta qəbul olunur.

1964-cü ildə "Andrey Rublyov" filminin senarisini yazmağa başlayan Tarkovski 1966-cı ildə filmi hazır edərək və məhdud sayda kopyalayıb Sovet kinoteatrlarında repertuara daxil edir. Dekabr ayında isə filmin Qala gecəsi keçirilir. 1969-cu ildə bu film Kan Film Festivalında FIPRESCI adlı böyük ödülə layiq görülür. Beləliklə Tarkovski Kino dünyasına daxil olur. Bu filmin ardından "Solaris" və "Etiraflar" filminə başlayır. 1972-ci ildə "Solaris" filmi də Kan Film Festivalında Jüri mükafatı alır.

soru Bergmanın heyranı olan Tarkovski həyatının son filmi olan "Qurban" filminin büdcəsini də məhz Bergman ödəyir. "Qurban" filmi nüklər savaş təhdidi ilə qiyamətin astanasında olan bir ailənin yaşantısını anlatır. Ateist olan ailə başçısı Aleksandr uşaqlarının həyatını qurtarmaq üçün nə etməsini, necə bir qurban verməsini anlamağa çalışır. Tarkovski filmin ana fikrini belə açıqlayır: " Qurban hər neslin uşaqları üçün etməkləri gərəkən şeydir. Yəni özlərini qurban etməkdir." Andrey Tarkovski də bu son filmiylə sanki özünü qurban verir. 1986-cı ilin soyuq qış gecəsi Paris xəstəxanalarının birində ağciyər xəstəliyinə təslim olur. 1987-ci il yanvarın 3-də Rusiyada dəfn olunur.

"Tarkovskinin niyə möhtəşəm olduğunu izah etmək çətindir. Amma onun filmlərinə baxanda adama bir vəhy gəlir."

Lars Fon Triye[...] Tarkovsinin kino s[...] haqqında düşündü[...]

Bir çox rejissorların [...]ham mənbəyi olan Tark[...]no fəlsəfəsini dərindən [...]fəlsəfi düşüncələri sadə[...]gənc rejissorlara ötürən [...]nətkardır. Tarkovski mə[...]inceliklərini dərindən ö[...]onun izi ilə gedən , onda[...]lanıb film çəkən rejissorl[...]yi bacarmışdır. Tarkovs[...]nari, aktyor, musiqi, miz[...]qında özünəməxsus dü[...]var. Bu düşüncələri sa[...]kino sahəsində öz sözün[...]dünya kino tarixində bö[...]buraxmışd[...]

Tarkov[...] bir zaman[...] qəbul etm[...] yirdi: "Sen[...]na qədər[...] onun plan[...] loqlar girə[...]

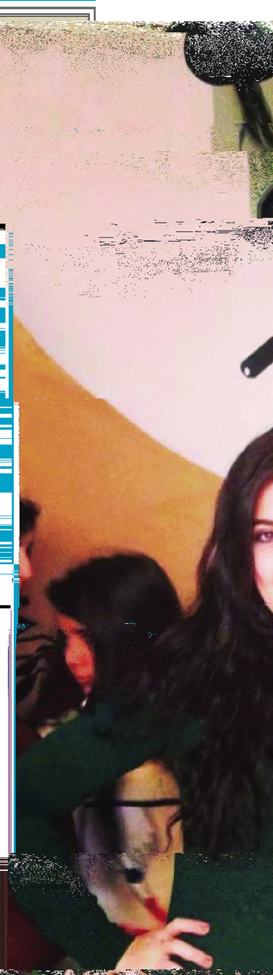

[...]unə ol!

Oxu, oxut, ab[...]